

บทที่ 5

ดุลการค้าและดุลการชำระเงิน (Balance of Trade and Balance of Payment)

คำนำ

ภาระหน้าที่หลักของกระทรวงการคลัง คือดูแลการเงินของประเทศ รายได้หลักของกระทรวงการคลัง ได้จากการเก็บภาษีอากร และการส่งสินค้าออก ธุรกิจและการค้าทำให้เกิดรายรับและรายจ่ายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับดุลการค้า และดุลการชำระเงินโดยตรง สำหรับดุลการค้าจะเกี่ยวข้องเฉพาะ สินค้าเข้าและสินค้าออกเท่านั้น ส่วนดุลการชำระเงินเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับจ่ายเงินของประเทศทั้งหมด ถ้าการจ่ายมากกว่าการรับก็แสดงถึงการขาดดุลของประเทศ ในทางตรงกันข้ามถ้าการรับมากกว่าการจ่ายก็แสดงถึงการเกินดุลของประเทศนั้น จึงต้องมีวิธีการแก้ไขหรือปรับปรุงเพื่อให้ดุลการชำระเงินเข้าดุลกัน แต่เนื่องจากธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ การซื้อขายแลกเปลี่ยนจะต้องใช้เงินตราต่างประเทศ การชำระหนี้ระหว่างประเทศ จึงยุ่งยากกว่าภายในประเทศซึ่งใช้เงินตราสกุลเดียวกัน ในบทนี้นอกจากจะศึกษาถึงดุลการค้า (Balance of Trade) และดุลการชำระเงิน (Balance of Payments) แล้ว จึงต้องศึกษาถึงเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนในการชำระเงินด้วย

ดุลยภาพของดุลการชำระเงิน (Balance of Payments Equilibrium)

ดุลยภาพทางการเงิน หมายถึง สภาพที่ไม่มีเงินเฟ้อ หรือเงินฝืด หรือจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ ในวงจรของการหมุนเวียนของรายได้และรายจ่ายในทางเศรษฐกิจของประเทศแต่ละประเทศนั้น “รายจ่ายจะเท่ากับรายได้” ถ้ารายจ่ายมีมากกว่ารายได้ก็จะเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น และถ้ารายจ่ายมากกว่ารายจ่ายก็จะเกิดภาวะเงินฝืดขึ้น

รายจ่ายที่นี้ หมายถึง รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคและการออมทรัพย์ (Consumption & Saving) และรายได้ หมายถึง การอุปโภคบริโภคและการลงทุน (Consumption & Investment) ฉะนั้น การออมทรัพย์และการลงทุนจะต้องเท่ากันจึงจะเกิดดุลยภาพทางการเงินขึ้น

เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องในทางเศรษฐกิจแล้ว ดุลยภาพทางการเงินก็ย่อมเกี่ยวพันไปถึงการส่งเสริมสินค้าออกและการส่งสินค้าเข้า กล่าวคือ การส่งสินค้าและบริการขาออก ตลอดจนผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าหรือการประกอบการในต่างประเทศ ย่อมเป็น

ผลที่จะก่อให้เกิดเงินเพื่อ ส่วนการส่งออกและบริการขาเข้าตลอดจนผลกำไรจากการประกอบการภายในประเทศที่ถูกส่งออกไปให้ผู้ต่างประเทศก็ย่อมเป็นผลทำให้เกิดภาวะเงินฝืด

ดุลการชำระเงิน (Balance of Payments)

ดุลการชำระเงินเป็นบัญชีที่บันทึกมูลค่าทั้งหมดของการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตลอดจนการเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง ระหว่างผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศหนึ่งกับผู้มีภูมิลำเนาอยู่อีกประเทศหนึ่ง นอกจากนี้ ดุลการชำระเงินยังบันทึกการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน หรือบริการทางเศรษฐกิจระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศหนึ่งกับผู้ที่อาศัยอยู่อีกประเทศหนึ่ง โดยบันทึกการแลกเปลี่ยนทั้งของเอกชน บริษัท และรัฐบาล รวมเข้าด้วยกันทั้งหมด โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว การแลกเปลี่ยนจะมีการชำระเงินเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เช่น การจ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการหรือจะแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้าโดยตรง หรือจะเป็นการให้เปล่า ก็ถือเป็นการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่จะต้องบันทึกไว้ในดุลการชำระเงิน

ในการจัดทำดุลการชำระเงินนั้น จัดทำเป็นรูปบัญชี ซึ่งมีรายการลูกหนี้อยู่ด้านหนึ่งและรายการเจ้าหนี้อยู่อีกด้านหนึ่ง หรืออาจเรียกว่าเป็นรายจ่ายด้านหนึ่งและเป็นรายรับอีกด้านหนึ่ง

ดุลการชำระเงินประกอบด้วยบัญชีที่สำคัญดังนี้ คือ

1. บัญชีเดินสะพัด (Current Account)
2. บัญชีเงินทุน (Capital Account)
3. บัญชีการโอนเงิน (Transfer Payments)
4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves)
5. รายการผิดพลาด (Errors and Omission)

1. **บัญชีเดินสะพัด (Current Account)** บัญชีเดินสะพัดแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) บัญชีของเอกชน (Private) บัญชีของเอกชนประกอบด้วยรายการที่สำคัญ คือ

ก. ดุลการค้า (Balance of Trade)

- สินค้าออก (Export)
- สินค้าเข้า (Import)

ข. บริการ (Invisible Items) ได้แก่

- ค่าขนส่ง (Transportation)
- เงินค่าท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Travel Expenditure)

- เงินปันผลจากการลงทุนในต่างประเทศ
- เงินประกันภัย
- เงินบริจาค (Private Gifts)
- รายได้เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Service)

(2) บัญชีรัฐบาล (Government) ได้แก่

- เงินช่วยเหลือระหว่างประเทศ (Foreign Aid)
- การช่วยเหลือในรูปอาวุธยุทโธปกรณ์ (Military Goods and Services)
- การจ่ายเงินของรัฐบาลในต่างประเทศ
- เงินค่าใช้หนี้สงคราม (Reparation)

ในบัญชีเดินสะพัดประกอบด้วยรายการที่สำคัญ ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประกอบด้วยบัญชีของเอกชนและบัญชีของรัฐบาล ยอดรวมของบัญชีเดินสะพัดเรียกว่า Balance on Current Account ในการลงรายการนี้ ในทางทฤษฎีแล้วใช้วิธีการลงบัญชีแบบการแบ่งหน้ากระดาษออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านซ้ายหรือด้านรับ (Debit) ด้านขวาหรือด้านจ่าย (Credit) ในการพิจารณาว่ารายการใดจะลงด้านรับ (Dr.) หรือด้านจ่าย (Cr.) ให้ถือหลักง่าย ๆ ว่า รายการใด ๆ ก็ตามทำให้เราได้รับเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ถือเป็นรายการที่จะต้องเอาไว้ทางด้านเครดิต ตัวอย่างเช่น การส่งสินค้าออก ประเทศเราได้รับเงินตราจากการส่งออกก็ต้องนำไปลงไว้ทางด้านเครดิต การที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาทัศนศึกษาในประเทศไทย ประเทศเราได้รับเงินตรา ก็จะต้องนำไปลงไว้ทางด้านเครดิตเช่นกัน ส่วนรายการใด ๆ ที่ทำให้เราต้องจ่ายเงินตราออกไป ถือเป็นรายการด้านเดบิต ตัวอย่างเช่น การส่งสินค้าเข้า ประเทศไทยจะต้องเสียเงินตราต่างประเทศออกไปเพื่อชำระหนี้ค่าสินค้าเข้านั้น ๆ รายการเช่นนี้จะต้องนำไปลงไว้ทางด้านเดบิต คนไทยออกไปทัศนศึกษาต่างประเทศแสดงว่าต้องมีการจ่ายเงิน ชื่อของ ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ฯลฯ รายการนี้จะต้องนำไปลงไว้ทางด้านเดบิตของบัญชีเดินสะพัด

แต่มีรายการบางประเภทที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการรับจ่ายเงินตรา แต่จะเป็นในรูปทรัพย์สินที่มีค่า อาทิเช่น สหรัฐอเมริกาให้อาวุธยุทธภัณฑ์แก่ประเทศไทย รายการนี้เป็นรายการที่ประเทศไทยได้รับโดยไม่ต้องจ่ายเงินตราเลย รายการเช่นนี้จะต้องนำไปลงไว้ทางด้านเครดิตของบัญชีเดินสะพัด หรือการที่รัฐบาลไทยส่งข้าวไปช่วยเหลือประเทศลาว เขมร รายการนี้ก็ต่อลงไว้ทางด้านเดบิตของบัญชีเดินสะพัด เพราะเราส่งไปให้เขาในรูปสินค้าโดยไม่ได้รับเงินตราตอบแทนเลย

รายการที่สำคัญที่สุดในบัญชีเดินสะพัดก็คือ “ดุลการค้า” ซึ่งหมายถึงผลแตกต่างระหว่างมูลค่าของสินค้าออกและสินค้าเข้าของประเทศ ดุลการค้าเกี่ยวข้องกับเฉพาะสินค้าออกและสินค้าเข้าเท่านั้น ไม่รวมรายการที่เกี่ยวข้องกับบริการเงินทุนและเงินบริจาค

หากมูลค่าของสินค้าออกมากกว่ามูลค่าของสินค้าเข้า เรียกว่า ดุลการค้าได้เปรียบ (Favorable Balance of Trade) หรือดุลการค้าเกินดุล แต่ถ้ามูลค่าของสินค้าออกมีน้อยกว่ามูลค่าของสินค้าเข้าก็จะเรียกว่า ดุลการค้าเสียเปรียบ (Unfavorable Balance of Trade) หรือ “ดุลการค้าขาดดุล สำหรับดุลการค้าจะกล่าวโดยละเอียดอีกครั้งในตอนต่อไป

2. บัญชีทุน (Capital Account) บัญชีเงินทุนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เงินทุนระยะสั้น (Short-term Capital) ประกอบด้วย

- เอกชน
 - รัฐบาล
- } โดยมากอายุไม่เกิน 1 ปี

ตัวอย่างเงินทุนระยะสั้น ได้แก่ ดราฟ ตั๋วเงิน เลตเตอร์ออฟเครดิต บัญชี เงินฝาก ธนาคาร ฯลฯ

(2) เงินทุนระยะยาว (Long-term Capital) ประกอบด้วย

- เอกชน
 - รัฐบาล
- } เงินกู้ ทุน หรือพันธบัตรที่มีอายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไป

ตัวอย่างเงินทุนระยะยาว ได้แก่ เงินกู้ระยะยาว พันธบัตรรัฐบาล ทุนส่วนต่างประเทศ การลงทุนในต่างประเทศ ฯลฯ

สำหรับบัญชีเงินทุนนั้น ในการศึกษาจะต้องพยายามทำความเข้าใจว่ารายการไหนจะต้องเครดิต และรายการไหนจะต้องเดบิต เพราะบัญชีทุนมีลักษณะแตกต่างออกไปจากบัญชีเดินสะพัด กล่าวคือ สำหรับบัญชีเดินสะพัดนั้นเราถือหลักที่ว่ารายการใดที่เราได้รับเงินตราเข้ามา เราจะลงรายการไว้ทางด้านเครดิต เช่น การส่งสินค้าออกเราได้รับเงินตราเข้ามา และรายการใดที่เราต้องจ่ายเงินตราออกไป เราก็จะลงรายการไว้ด้านเดบิต เช่น การส่งสินค้าเข้าเราจะต้องจ่ายเงินตั้งนี้เป็นต้น แต่สำหรับบัญชีทุนนั้น เงินทุนที่ไหลเข้าประเทศ (Capital Inflow) ถึงแม้ว่าจะได้มาจากการกู้ยืม ก็ จะนำมาลงรายการด้านเครดิต และเงินทุนที่ไหลออกไปนอกประเทศ (Capital Outflow) ก็จะต้องลงรายการด้านเดบิต ฉะนั้น เราก็จะยึดหลักเดิมง่าย ๆ ว่ารายการใดที่ได้รับเงินทุนเข้ามา เราจะนำ มาลงรายการด้านเครดิต และรายการใดที่เราจะต้องจ่ายเงินทุนออกไปเราจะต้องนำมาลงทางด้านเดบิต

เพื่อง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจในเรื่องบัญชีเงินทุนนี้ เราต้องนึกว่าการที่เงินทุนไหลเข้าประเทศ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการกู้ยืม ผลลัพธ์ก็คือ จะเกิดเจ้าหนี้ (Account Payable) ขึ้น บัญชีเจ้าหนี้ตามหลักการบัญชีจะมียอดอยู่ทางด้านเครดิตหรือทางด้านขวาของบัญชี ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยกู้เงินจากธนาคารต่างประเทศ ประเทศไทยก็จะมีเจ้าหนี้ขึ้น และได้เงินตราต่างประเทศเข้ามา รายการนี้ก็ต้องลงไว้ทางด้านเครดิตของบัญชี ส่วนเงินทุนที่ไหลออกไปนอกประเทศนี้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการนำเงินไปฝากธนาคารในต่างประเทศ ผลลัพธ์ก็คือธนาคารใน

ต่างประเทศเป็นลูกหนี้ (Account Receivable) ของเรา ซึ่งตามหลักการบัญชีแล้ว บัญชีลูกหนี้จะต้องมียอดทางด้านเดบิตดังนี้ เป็นต้น สำหรับการจ่ายเงินต้นคืนรวมทั้งการจ่ายดอกเบี้ยก็ถือเป็นเงินไหลออกนอกประเทศเช่นเดียวกัน

การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศในระยะสั้น ส่วนใหญ่เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออก ส่วนการเคลื่อนย้ายทุนระยะยาวไม่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออก การลงทุนระยะยาวอาจเป็นการลงทุนโดยตรง (Direct Investments) ซึ่งหมายถึงการลงทุนในหน่วยของธุรกิจซึ่งผู้เป็นเจ้าของทุนเป็นผู้มีส่วนควบคุมการดำเนินกิจการของธุรกิจนั้นด้วย เช่น การเข้ามาตั้งโรงงานของชาวต่างประเทศในประเทศเรา หรือเป็นเพียงการลงทุนระยะยาวซึ่งเจ้าของทุนเพียงแต่ให้กู้ แต่เจ้าของทุนไม่ได้เข้ามาควบคุมกิจการ การกู้เงินของรัฐบาลจากรัฐบาลต่างประเทศหรือจากองค์การระหว่างประเทศก็เข้าลักษณะนี้ด้วย

3. บัญชีการโอนเงิน (Transfer Payments) บัญชีการโอนเงินนี้อาจจะเป็นการโอนเงินทั้งด้านเอกชน (Private Transfer Payments) และการโอนเงินด้านรัฐบาล (Official Transfer Payments) การโอนเงินด้านเอกชนเกิดจากการส่งเงินข้ามประเทศไปให้บิดามารดาญาติพี่น้องซึ่งพำนักอยู่ในต่างประเทศ ส่วนการโอนเงินของรัฐบาล คือ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (Foreign Economic Assistance) นั้นเอง การโอนเงินถือเป็นรายการที่เงินไหลออกนอกประเทศ จึงอยู่ทางด้านเดบิตของดุลการชำระเงินของประเทศที่โอนออกไป และด้านเครดิตของประเทศที่รับโอนเงินเข้ามา

4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves) บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นบัญชีของรัฐบาล ซึ่งรวมถึงการเพิ่มขึ้นหรือการลดลงในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange) และทองคำเงินตรา (Monetary Gold) ทองคำเงินตรานี้เป็นทองคำที่รัฐบาลมีไว้เป็นทุนสำรองเพื่อชำระหนี้ระหว่างประเทศเมื่อเกิดการชำระเงินขาดดุล มิใช่ทองคำที่ซื้อขายกันในตลาดเอกชน ซึ่งเรียกว่า “ทองคำ” ไม่ใช่ทองคำเงินตรา การเพิ่มขึ้นของเงินตราต่างประเทศและทองคำถือเป็นรายการด้านเดบิต หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า การเพิ่มของทุนสำรองของประเทศถือเป็นรายการด้านเดบิตของดุลการชำระเงินของประเทศนั้น เพราะเป็นการเพิ่มบัญชีเงินฝากของประเทศนั้นในต่างประเทศ สำหรับทองคำนั้น เมื่อประเทศได้รับทองคำเพิ่มขึ้นก็อาจเปรียบได้เหมือนกับสินค้าเข้า ซึ่งจะต้องเป็นรายการเดบิตของดุลการชำระเงินเช่นเดียวกัน ตรงกันข้าม ถ้าใช้ทุนสำรองทั้งที่เป็นเงินตราต่างประเทศและทองคำชำระหนี้ก็ถือเป็นรายการด้านเครดิตของดุลการชำระเงิน เพราะทำให้เกิดการลดลงของเงินตราต่างประเทศของประเทศนั้นในบัญชีเงินฝากของธนาคารต่างประเทศ ส่วนทองคำก็ถือได้เหมือนกับสินค้าออกเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นการลดลงของทุนสำรองถือเป็นรายการทางด้านเครดิตของดุลการชำระเงิน

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศนี้ต่างกับบัญชีอื่น ๆ ในดุลการชำระเงิน เนื่องจากบัญชีอื่น ๆ เกิดขึ้นจากการทำการค้า หรือการนำเงินไปลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งรายการเหล่านี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนอิสระ (Autonomous Items) แต่การเปลี่ยนแปลงในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อทดแทนการขาดดุลหรือเกินดุลในบัญชีส่วนอื่น ๆ ซึ่งเรียกว่าการแลกเปลี่ยนทดแทน (Compensatory Items) ดังนั้นดุลการชำระเงินจะสมดุลอยู่เสมอ เพราะนำทุนสำรองระหว่างประเทศมาชดเชย หรืออาจจะกล่าวได้ว่าดุลการชำระเงินขาดดุล (Deficit) หรือเกินดุล (Surplus) พิจารณาจากบัญชีทุก ๆ บัญชีรวมกัน ยกเว้นทุนสำรองระหว่างประเทศ คือพิจารณาเฉพาะรายการแลกเปลี่ยนอิสระ ถ้ารายการทางด้านเดบิตมีมูลค่ามากกว่ารายการทางด้านเครดิตแสดงว่าดุลการชำระเงินนั้นขาดดุล ถ้ารายการทางด้านเครดิตมีมูลค่ามากกว่าด้านเดบิตก็แสดงว่าดุลการชำระเงินนั้นเกินดุล เมื่อดุลการชำระเงินขาดดุลก็ต้องมีการนำเอาทุนสำรองระหว่างประเทศและทองคำออกมาชดเชย แต่ถ้าดุลการชำระเงินเกินดุลก็จะเกิดการเพิ่มในเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ จนทำให้ดุลการชำระเงินในขั้นสุดท้ายสมดุลในทางการบัญชี

5. รายการผิดพลาด (Errors and Omission) รายการผิดพลาดเป็นรายการสุดท้ายของดุลการชำระเงิน รายการผิดพลาดนี้เป็นรายการที่ช่วยทำให้ดุลการชำระเงินสมดุลในด้านบัญชี แต่ไม่ได้ช่วยให้สมดุลในด้านเศรษฐกิจเลย เนื่องจากดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นบัญชีชนิดหนึ่งซึ่งยอดรวมทางด้านเดบิตจะต้องเท่ากับยอดรวมทางด้านเครดิตเสมอ เท่าที่ศึกษามาจะเห็นว่าบัญชีเดินสะพัดนั้น ส่วนใหญ่เป็นรายการแลกเปลี่ยนอิสระ (Autonomous Items) สำหรับบัญชีเงินทุนและบัญชีเงินสำรองระหว่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่เป็นรายรับรายจ่ายในด้านรัฐบาลและเป็นรายการช่วยให้ดุลการชำระเงินสมดุลกัน ฉะนั้น เมื่อบัญชีเดินสะพัดซึ่งอาจจะมียอดรวมด้านเดบิตมากกว่ายอดรวมด้านเครดิต หรือยอดรวมด้านเครดิตมากกว่ายอดรวมด้านเดบิต บัญชีเงินสำรองระหว่างประเทศรวมทั้งรายการผิดพลาดนี้จะช่วยไปในทางตรงข้าม เพื่อให้ดุลการชำระเงินมียอดทั้งสองด้านเท่ากันหรือทำให้สมดุลนั่นเอง

อัตราแลกเปลี่ยน (Rate of Exchange)

1. **อัตราการแลกเปลี่ยน** คือ ราคาของเงินตราต่างประเทศ หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัตราของการแลกเปลี่ยนแสดงให้เห็นว่าจะต้องใช้เงินตราของประเทศไทยเท่าใดที่จะซื้อเงินตราของประเทศอื่นอีกหนึ่งหน่วย กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะเห็นว่า ราคาเงินตราต่างประเทศจะเป็นเท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานที่มีต่อเงินตราของประเทศนั้น ๆ

2. **อัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ** คือ จำนวนเงินตราที่แลกเปลี่ยนได้กับทองคำจำนวนหนึ่งที่กำหนดไว้ ธนาคารกลางจะต้องรับซื้อและขายทองคำโดยไม่จำกัดจำนวนในราคาที่กำหนดไว้ตายตัว ทำให้เงินตรากับทองคำสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ โดยเสรีภายใต้ระบบ

มาตรฐานทองคำ การแลกเปลี่ยนย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างน้ำหนักทองคำและจำนวนเงินตราที่เคลื่อนไหวขึ้นลง และมีอัตราแลกเปลี่ยนจะอยู่ภายในขอบเขตจำกัด เนื่องจากการชำระค่าสินค้าระหว่างประเทศนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เงินตราต่างประเทศแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจใช้ทองคำได้ด้วย ดังนั้น หากเงินตราต่างประเทศมีราคาสูงไป พ่อค้าย่อมจะซื้อทองคำจากธนาคารกลางส่งไปชำระค่าสินค้าเข้าแทน ในทำนองเดียวกัน ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศต่ำเกินไป พ่อค้าย่อมจะซื้อทองคำเข้าแทนที่จะรับชำระค่าสินค้าที่ส่งออกเป็นเงินตราต่างประเทศ

3. ตามทฤษฎีของสำนักคลาสสิก ดุลยภาพของดุลการชำระเงินอาจเปลี่ยนแปลงและกลับเข้าสู่ดุลยภาพได้อีกภายใต้การใช้ระบบมาตรฐานทองคำ ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าประเทศหนึ่งประเทศใดส่งสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออกในระยะเวลาหนึ่ง ประเทศนั้นก็จะต้องสูญเสียทองคำให้ต่างประเทศ ทำให้อุปทานของเงินทั้งหมดในประเทศนั้นลดลงซึ่งจะทำให้ระดับราคาสินค้าภายในประเทศลดต่ำลงด้วย ในที่สุดก็จะทำให้มีการส่งสินค้าออกมากขึ้นเพราะราคาสินค้าถูกกว่า ส่วนประเทศที่รับทองคำเข้าประเทศนั้นจะปรากฏว่าอุปทานของเงินจะเพิ่มมากขึ้น ระดับราคาสินค้าภายในประเทศนั้น ๆ ก็จะสูงขึ้นทำให้การส่งออกน้อยลงเพราะสินค้านั้นมีราคาสูงขึ้น วิธีการดังกล่าวนี้ การขาดดุลยภาพก็จะได้รับการแก้ไขโดยอัตโนมัติ

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงของอุปทานเงินตรานั้นอาจจะไม่ทำให้ราคาสินค้าลดต่ำลงหรือเชยบสูงขึ้นตามความมุ่งหมายได้ หากเศรษฐกิจของประเทศภายในระยะนั้นยังมีได้มีการใช้แรงงานเต็มที่ หรือราคาค่าจ้างไม่เคลื่อนไหวขึ้นลงโดยง่าย นอกจากนี้ มาตรการคุ้มกันอุตสาหกรรมภายในของประเทศอื่น ๆ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการส่งสินค้าออกถึงแม้ราคาสินค้าจะลดต่ำลง

4. ทฤษฎีสมาชิใหม่ซึ่งอธิบายถึงการปรับดุลการชำระเงิน ในกรณีที่ไม่มีการใช้แรงงานเต็มที่ ได้อาศัยการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้ สมมุติว่าประเทศหนึ่งประเทศใดสามารถส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ก็คือรายได้ของประชาชนจะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้มีความต้องการสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งที่ผลิตภายในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น การขยายกิจกรรมต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมก็ก่อให้เกิดการส่งสินค้าเข้าเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ฉะนั้น การเพิ่มขึ้นของสินค้าออกจึงถูกชดเชยโดยการเพิ่มของสินค้าเข้า ทำให้สามารถปรับดุลการชำระเงินได้ แต่เป็นที่น่าสนใจว่า การปรับดุลการชำระเงินนี้อาจจะปรับไม่สมดุลทีเดียว ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ก. Marginal Propensity to Import คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของความต้องการสินค้าเข้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับรายได้ประชาชาติ ตัวอย่างเช่น สมมุติรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น 200 ล้านบาท สินค้าเข้าเพิ่มขึ้นจากเดิม 40 ล้านบาท อัตราการเปลี่ยนแปลงของความต้องการจะมีค่า = 0.2

ข. Marginal Propensity to Save คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของความต้องการสะสมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับรายได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อรายได้เพิ่มมากขึ้น เราจะไม่ใช้เงินหมดสิ้นส่วนหนึ่งถูกสะสมไว้ แต่จะสะสมมากน้อยเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับรายได้ คนจนก็จะสะสมน้อยคนมั่งมีจะสะสมไว้มาก

ฉะนั้น การปรับดุลการชำระเงินตามทฤษฎีสัมัยใหม่นี้ จึงต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการส่งสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออก แต่การปรับดุลนี้ไม่จำเป็นที่จะได้ดุลยภาพเสมอไป ซึ่งต่างกับทฤษฎีของสำนักคลาสสิก ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงราคาเป็นเครื่องปรับดุลให้เข้าสู่ดุลยภาพโดยตลอด

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจที่จะรักษาเสถียรภาพของรายได้ประชาชาติ การใช้แรงงาน และระดับราคา เพราะฉะนั้น ประเทศเหล่านั้นจึงไม่ประสงค์จะให้มีการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติ หรือระดับราคาในการปรับดุลการชำระเงินที่ขาดดุลยภาพ ด้วยเหตุนี้จึงเหลือวิธีการที่จะกระทำในการปรับดุลการชำระเงินให้เข้าสู่ดุลยภาพ 2 วิธี คือ

ก. ใช้วิธีการเพิ่มค่าของเงิน (Revaluation) หรือการลดค่าของเงิน (Devaluation) หรือการปล่อยให้ค่าของเงินขึ้นลงตามอุปสงค์และอุปทานของตลาด ด้วยวิธีการเหล่านี้ก็จะไม่กระทบกระเทือนถึงระดับราคาภายในประเทศ และจะปรับตัวเองให้เข้ากับภาวะของการแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศได้อีกด้วย

ผลของการเพิ่มค่าของเงิน (Revaluation)

- (1) สินค้าออกจะแพงกว่าประเทศอื่นที่ไม่ได้เพิ่มค่าของเงิน จึงทำให้มีการส่งออกน้อยลง
- (2) การผลิตลดลงเพราะสินค้าที่ผลิตแข่งขันกับประเทศอื่นไม่ได้ ตามเหตุผลจากข้อ (1)
- (3) การสั่งเข้าจะเพิ่มขึ้น เพราะสินค้าประเทศอื่นถูกกว่า
- (4) คนจะฝากเงินมากขึ้น เพราะค่าของเงินสูงดอกเบี้ยก็สูงตามไปด้วย

ส่วนผลของการลดค่าของเงิน (Devaluation) ก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับการเพิ่มค่าของเงิน ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ การปล่อยค่าของเงินให้ลอยตัวตามอุปสงค์และอุปทานจะไม่กระทบถึงราคาสินค้า แต่ด้วยกลไกทางการตลาด ภาวการณ์ข้อจำกัดทางการค้าต่าง ๆ ก็จะมีผลถึงการเคลื่อนไหวในราคาสินค้าด้วย

ข. ใช้วิธีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Exchange Control) หรือการควบคุมการค้า (Trade Control) หรือการเปลี่ยนแปลงภาษีศุลกากรซึ่งก็จะมีผลเช่นเดียวกัน

ในปัจจุบัน ประเทศส่วนใหญ่ได้ใช้ระบบของการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพมากขึ้นตามวิธีการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันถ้ามีความจำเป็นก็ให้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ตามเงื่อนไขของกองทุนฯ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลดค่าของเงิน (Devaluation) เป็นวิธีการที่ดีกว่าการใช้วิธีการควบคุมสินค้าหรือการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะการลดค่าของเงินจะไม่กระทบกระเทือนต่อการจัดสรรทรัพยากรไปในทางที่ไม่มีประสิทธิภาพ การลดค่าของเงินย่อมจะช่วยให้การจำหน่ายสินค้าไปต่างประเทศได้เพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันก็จะจำกัดความต้องการสินค้าจากต่างประเทศด้วย แต่ถ้าใช้วิธีการควบคุมสินค้าเข้า ก็จะทำให้สินค้าประเภทที่ถูกควบคุมนั้นมีราคาแพงขึ้นภายในประเทศ นอกจากนี้ การลดค่าของเงินทำให้มีการส่งสินค้าออกมากขึ้น อันจะเป็นวิถีทางที่ชักจูงให้มีการใช้ทรัพยากรเป็นประโยชน์ต่อการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการลดค่าของเงินยังดีกว่าการปล่อยให้ภาวะเงินฝืด อันก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและขัดต่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ดุลการค้า (Balance of Trade)

1. ความหมายของดุลการค้า ดุลการค้า คือ ส่วนแตกต่างระหว่างมูลค่าของสินค้าออก และมูลค่าของสินค้าเข้า (The difference between the money value the country's merchandise imports and exports) ดุลการค้าเกี่ยวข้องกับเฉพาะเรื่องสินค้าออกและสินค้าเข้าเท่านั้น

2. ดุลการค้ากับเศรษฐกิจของประเทศ คำว่า ดุลการค้าได้เปรียบและเสียเปรียบนี้เป็นคำที่บัญญัติขึ้นในสมัยของลัทธิเมอร์แคนไทลิสซึม (Mercantilism) ซึ่งเป็นนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปถือเป็นหลักปฏิบัติ ลัทธินี้ถือว่าทองคำเป็นทรัพย์สินที่สำคัญที่สุดของประเทศ ประเทศใดที่มีทองคำมากจะเป็นประเทศที่มั่นคงและมีอำนาจ ฉะนั้น ประเทศต่าง ๆ ในสมัยนั้นจึงพยายามแสวงหาและสะสมทองคำไว้ให้มากที่สุด วิธีหนึ่งที่จะได้ทองคำเข้ามาก็คือการส่งสินค้าไปขายต่างประเทศมากกว่าการซื้อสินค้าเข้า เพราะส่วนที่แตกต่างกันนั้นจะต้องชำระด้วยทองคำลัทธิเมอร์แคนไทลิสซึมจึงใช้การค้าระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการแสวงหาทองคำเข้าประเทศ และเชื่อว่าประเทศใดที่มีสินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้าจะได้เปรียบเพราะได้ทองคำเข้าประเทศ ส่วนประเทศที่นำสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออกก็จะเสียเปรียบ เพราะจะต้องเสียทองคำไปให้ต่างประเทศ

ดังนั้น ลัทธิเมอร์แคนไทลิสซึมจึงถือดุลการค้าเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ ในกรณีที่ดุลการค้าได้เปรียบ (Surplus) กล่าวคือ สินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้า เศรษฐกิจของประเทศก็เจริญรุ่งเรือง ตรงข้ามกับกรณีที่ดุลการค้าเสียเปรียบ (Deficit) กล่าวคือ สินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออก เศรษฐกิจของประเทศก็เสื่อมโทรมลง

แต่นักเศรษฐศาสตร์ปัจจุบันไม่เห็นด้วยกับลัทธิเมอร์แคนไทลิสซึม เพราะทองคำไม่ใช่ทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด และการที่ดุลการค้าได้เปรียบอาจจะไม่ต้องนำทองคำเข้าประเทศเช่นเดียวกับดุลการค้าเสียเปรียบซึ่งไม่ต้องเสียทองคำไปก็ได้ เพราะการค้าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของดุลการชำระเงิน บาง

ประเทศดุลการค้าได้เปรียบ แต่อาจจะเสียเปรียบในด้านอื่น ๆ เช่น บริการ การลงทุน เงินช่วยเหลือ ฯลฯ ทำให้ทองคำต้องไหลออกไปนอกประเทศก็ได้ นอกจากนี้ การมีดุลการค้าเสียเปรียบ อาจจะไม่กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษในสมัยที่ถือนโยบายการค้าเสรี อังกฤษมีดุลการค้าเสียเปรียบตลอดเวลา แต่อังกฤษก็เป็นประเทศที่มีการค้าเจริญที่สุดในสมัยนั้น

อนึ่ง การมีดุลการค้าได้เปรียบเป็นจำนวนมากติดต่อกันหลาย ๆ ปี อาจจะไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเมื่อได้นำทองคำและเงินตราเข้าประเทศมาก ๆ จะทำให้ปริมาณเงินของประเทศเพิ่มมากขึ้น จะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) เช่น เยอรมันตะวันตกในปัจจุบันนี้มีดุลการค้าเกินดุลจำนวนมากจนรัฐบาลต้องเพิ่มภาษีขาออก และเพิ่มค่าของเงินมาร์ค เพื่อลดการส่งสินค้าออกให้น้อยลงและเพิ่มสินค้าเข้าให้มากขึ้น

การพิจารณาสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศจะพิจารณาเพียงดุลการค้าอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องพิจารณาภาวะเศรษฐกิจและเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นประกอบด้วย เช่น ส่วนประกอบของสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เพราะโดยปกติประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งอยู่ในระยะที่จะต้องรับเงินลงทุนจากต่างประเทศ มักจะมีดุลการค้าขาดดุลก่อนนี้ สหรัฐฯ มีดุลการค้าขาดดุลตลอดมาเพราะต้องอาศัยทุนต่างประเทศ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสหรัฐฯ ให้สูงขึ้น และทำให้ส่งสินค้าออกมากขึ้น ดุลการค้าเสียเปรียบจึงเปลี่ยนมาเป็นดุลการค้าได้เปรียบ

3. ดุลการค้าของประเทศไทย ฐานะทางการค้าระหว่างประเทศของไทยอยู่ในภาวะขาดดุลการค้ามาตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา โดยขาดดุลการค้าเป็นมูลค่า 905.7 ล้านบาท ซึ่งในปี 2494 ประเทศไทยอยู่ในฐานะเกินดุลการค้าเป็นมูลค่า 708.0 ล้านบาท และตั้งแต่ปี 2495 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ประเทศไทยก็อยู่ในฐานะขาดดุลการค้าติดต่อกันมาโดยตลอด ถึงแม้ในบางปี มูลค่าการขาดดุลการค้าจะลดลงบ้างก็เป็นการชั่วคราวเท่านั้น โดยทั่วไปแล้ว มูลค่าของการขาดดุลการค้าจะเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2539 มูลค่าการขาดดุลการค้าของประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 421,785.9 ล้านบาท และในปี 2540 การขาดดุลการค้าลดลงเป็น 177,581.1 ล้านบาทแสดงถึงภาวะเศรษฐกิจของไทยตกต่ำอย่างรุนแรง ถึงแม้การส่งออกในปี 2540 จะสูงกว่าปี 2539 ถึง 395,642.9 ล้านบาท การนำเข้าเพิ่มขึ้นเพียง 91,437.9 ล้านบาท ในปี 2541 ประเทศไทยพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำหลายแนวทาง หนทางหนึ่งที่จะช่วยได้คือพยายามส่งออกให้มากขึ้นและลดการนำเข้า ปรากฏว่า เราประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ ดุลการค้าของไทย ปี 2541 เกินดุล 474,023.0 ล้านบาท ซึ่งเป็นครั้งแรกในรอบ 47 ปี ดุลการค้าของประเทศไทยเกินดุล นับตั้งแต่ปี 2494 จากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของไทยในปี 2540 ทำให้รัฐบาลต้องแก้ปัญหาด้วยการกู้ยืมจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ซึ่งจะกล่าวถึงบทบาทของ IMF กับประเทศไทย ตอนท้ายบทนี้

การส่งออก การสั่งเข้า และดุลการค้า

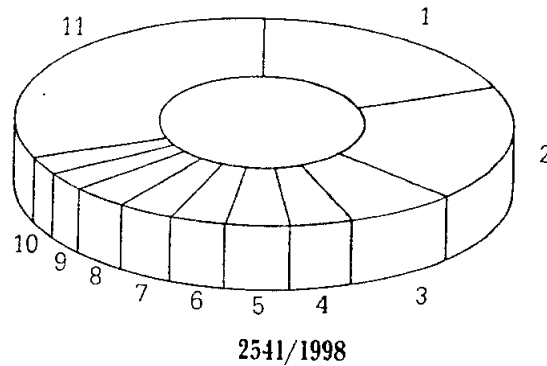
มูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้าของประเทศไทย ปี 2527-2541
THAILAND'S EXPORTS, IMPORTS AND BALANCE OF TRADE 1984-1998

มูลค่า : ล้านบาท				
VALUE : MILLION BAHT				
ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า	YEAR
	EXPORTS	IMPORTS	TRADE BALANCE	
2527	175,237.2	245,155.0	-69,917.8	1984
2528	193,365.5	251,169.4	-57,803.9	1985
2529	233,382.8	241,357.7	-7,974.9	1986
2530	299,853.1	334,209.0	-34,355.9	1987
2531	403,569.8	513,114.3	-109,544.5	1988
2532	516,315.0	662,678.8	-146,363.8	1989
2533	589,812.6	852,981.5	-263,168.9	1990
2534	725,448.8	959,408.0	-233,959.2	1991
2535	824,643.3	1,033,244.7	-208,601.4	1992
2536	940,862.6	1,170,846.4	-229,983.8	1993
2537	1,137,601.7	1,369,260.4	-231,658.7	1994
2538	1,406,310.1	1,763,591.3	-357,281.2	1995
2539	1,411,039.1	1,832,825.2	-421,785.9	1996
2540	1,806,682.0	1,924,263.1	-177,581.1	1997
2541	2,248,089.4	1,774,066.4	474,023.0	1998

ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยอันดับหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีมูลค่าการค้าสูงถึง 750,467.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.7 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด ตามด้วยญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน มาเลเซีย จีน ฮองกง เยอรมนี สหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์ ตามลำดับ

ลำดับความสำคัญของประเทศคู่ค้าของไทย ปี 2541
 THAILAND'S MAJOR TRADING PARTNERS 1998

มูลค่า : ล้านบาท

VALUE : MILLION BAHT

	2541/1998	%	
มูลค่าการค้า	4,022,155.8	100.0	TOTALTRADE
1. สหรัฐอเมริกา	750,467.7	18.7	U.S.A.
2. ญี่ปุ่น	728,691.3	18.1	JAPAN
3. สิงคโปร์	293,207.5	7.3	SINGAPORE
4. ไต้หวัน	163,637.8	4.1	TAIWAN
5. มาเลเซีย	163,541.4	4.1	MALAYSIA
6. จีน	147,650.6	3.7	CHINA
7. ฮองกง	146,798.4	3.6	HONG KONG
8. เยอรมนี	140,158.7	3.5	GERMANY
9. สหราชอาณาจักร	118,079.0	2.9	UNITED KINGDOM
10. เนเธอร์แลนด์	108,027.5	2.7	NETHERLANDS
11. ประเทศอื่น ๆ	1,261,895.9	31.3	OTHER COUNTRIES'

โครงสร้างสินค้าส่งออกปี 2541

สินค้าส่งออกของไทยในปี 2541 แบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรม ส่งออก 1,624,659.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 72.3 ของสินค้าที่ส่งออกทั้งหมด รองลงมาเป็นสินค้าเกษตรกรรม 304,424.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.5 อันดับที่ 3 เป็นสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร ส่งออก 202,596.6 ล้านบาทหรือร้อยละ 9.0 อันดับที่ 4 เป็นสินค้าแร่และเชื้อเพลิง 44,356.9 ล้านบาทหรือร้อยละ 2.0 นอกจากนั้น เป็นสินค้าอื่น ๆ มูลค่า 72,051.8 หรือร้อยละ 3.2

โครงสร้างสินค้าออก ปี 2541

EXPORT STRUCTURE 1 998

ส่งออกทั้งสิ้น	2,248,089.4	100.0%	TOTAL EXPORTS	
1. สินค้าอุตสาหกรรม	1,624,659.6	72.3%	PRINCIPAL	MANUFACTURING PRODUCTS
2. สินค้าเกษตรกรรม	304,424.5	13.5%	AGRICULTURAL	PRODUCTS
3. สินค้าอุตสาหกรรม การเกษตร	202,596.6	9.0%	AGRO INDUSTRIAL	PRODUCTS
4. สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	44,356.9	2.0%	MINING AND FUEL	PRODUCTS
5. สินค้าอื่น ๆ	72,051.8	3.2%	OTHERS	

สินค้าออกสำคัญของไทย

ระหว่างปี 2539 ถึง 2541 สินค้าส่งออกสำคัญของไทย 10 อันดับแรก คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป แผงวงจรไฟฟ้า ข้าว ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบอาหารทะเลกระป๋อง กุ้งสดแช่แข็ง เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ อัญมณีและเครื่องประดับ ยางพารา และสินค้าอื่น ๆ ตามที่แสดงในตารางข้างล่างนี้

สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรก ปี 2539-2541

PRINCIPAL EXPORTS 1996-1998

มูลค่า : ล้านบาท

Value : Million Baht

สินค้า	2539 1996	ร้อยละ %	2540 1997	ร้อยละ %	2541 1998	ร้อยละ %	Item
ส่งออกทั้งสิ้น	1,411,039.3	100.0	1,806,682.0	100.0	2,248,089.4	100.0	Total Exports
1. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	167,673.9	11.9	220,302.7	12.2	320,525.6	14.3	1. Automatic data processing machines and parts thereof
2. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	79,875.4	5.7	97,135.9	5.4	123,133.0	5.5	2. Garments
3. แผงวงจรไฟฟ้า	58,538.5	4.1	75,837.7	4.2	93,833.1	4.2	3. Electronic integrated circuits
4. ข้าว	50,734.8	3.6	65,093.4	3.6	86,803.1	3.9	4. Rice
5. ยานพาหนะ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ	29,230.9	2.1	48,419.6	2.7	68,348.4	3.0	5. Motor cars, motor vehicles, parts and accessories
6. อาหารทะเลกระป๋อง	34,244.3	2.4	49,309.3	2.7	67,952.1	3.0	6. Canned fish
7. กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง	43,404.5	3.1	47,183.9	2.6	58,343.3	2.6	7. Fresh, chilled or frozen shrimps, prawns and lobsters
8. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ และส่วนประกอบ	34,626.8	2.5	43,578.8	2.4	58,058.2	2.6	8. Radio-broadcast receivers, television receivers and parts thereof
9. อัญมณีและเครื่องประดับ	54,272.9	3.8	55,622.3	3.1	57,350.5	2.6	9. Precious stones and jewellery
10. ยางพารา	63,373.0	4.5	57,450.0	3.2	55,406.5	2.5	10. Rubber
11. สินค้าอื่น ๆ	795,064.2	56.3	1,046,748.4	57.9	1,258,335.6	55.9	11. Others

โครงสร้างสินค้านำเข้า

ในด้านการนำเข้า สินค้านำเข้าที่สำคัญของไทยในปี 2541 เป็นสินค้าทุนร้อยละ 50 วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูป ร้อยละ 30.2 สินค้าอุปโภคบริโภคร้อยละ 8.7 สินค้าประเภทเชื้อเพลิงร้อยละ 8 สินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 2.0 และสินค้าประเภทยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่ง ร้อยละ 1.1

โครงสร้างสินค้าเข้า ปี 2532-2541
IMPORTS STRUCTURE 1989-1998

มูลค่า : ล้านบาท
Value : Million Baht

ปี	นำเข้าทั้งสิ้น Total Imports	สินค้าเชื้อเพลิง Fuel Lubricants	สินค้านทุน Capital Goods	สินค้าวัตถุดิบ และกึ่งสำเร็จรูป Intermediate Products and Raw Materials	สินค้า อุปโภคบริโภค Consumer Goods	ยานพาหนะ และอุปกรณ์ การขนส่ง Vehicle and Parts	สินค้าอื่น ๆ Others	Year
2532	662,678.8	60,349.9	238,266.7	249,600.4	45,042.2	42,309.3	27,110.3	1989
2533	852,981.5	79,153.8	330,893.8	304,131.5	59,874.4	59,100.9	19,827.1	1990
2534	959,408.0	88,679.3	379,193.3	351,410.4	67,176.9	51,489.7	21,458.4	1991
2535	1,033,244.7	84,734.9	418,035.6	360,408.7	82,286.3	63,249.5	24,529.7	1992
2536	1,170,846.4	87,519.0	493,535.7	380,480.0	91,652.4	88,884.4	28,775.1	1993
2537	1,369,260.4	93,136.2	603,381.1	435,735.1	115,143.5	102,354.9	19,509.6	1994
2538	1,763,591.3	119,077.0	787,782.3	561,190.6	142,540.4	131,343.0	21,658.0	1995
2539	1,832,825.2	160,587.8	832,156.6	530,144.9	151,047.9	123,255.1	35,632.9	1996
2540	1,924,263.1	178,285.3	925,832.2	552,466.5	160,748.5	67,319.5	39,611.1	1997
2541	1,774,066.4	142,117.3	886,530.2	535,801.2	154,526.2	18,896.4	36,195.1	1998

สินค้าเข้าสำคัญของไทย

สินค้าเข้าสำคัญ 10 อันดับแรกปี 2541 ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า น้ำมันดิบ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องบินและอุปกรณ์การบิน เครื่องมือเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์

สินค้าเข้าสำคัญ 10 อันดับแรก ปี 2539-2541

PRINCIPAL IMPORTS 1996-1998

มูลค่า : ล้านบาท

Value : Million Baht

สินค้า	2539 1996	ร้อยละ %	2540 1997	ร้อยละ %	2541 1998	ร้อยละ %	Item
นำเข้าทั้งสิ้น	1,832,825.2	100.0	1,924,263.1	100.0	1,774,066.4	100.0	Total Imports
1. เครื่องจักรไฟฟ้า และส่วนประกอบ	171,593.2	9.4	210,989.6	11.0	240,352.1	13.5	1. Electrical Machinery and parts
2. เครื่องจักรใช้ใน อุตสาหกรรม	278,569.7	15.2	254,928.6	13.2	169,166.4	9.5	2. Machines for industrial use
3. เคมีภัณฑ์	132,007.2	7.2	141,796.0	7.4	151,790.5	8.6	3. Chemicals
4. แผงวงจรไฟฟ้า	101,603.3	5.5	123,034.7	6.4	148,900.9	8.4	4. Electronic integrated circuits
5. น้ำมันดิบ	113,037.2	6.2	144,601.9	7.5	119,955.5	6.8	5. Crude oil
6. ผลิตภัณฑ์โลหะ	54,417.7	3.0	62,547.3	3.3	85,788.2	4.8	6. Metal manufactures
7. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	72,169.2	3.9	95,293.4	5.0	83,986.6	4.7	7. Computers, parts and accessories
8. เหล็กและเหล็กกล้า	106,425.3	5.8	101,339.7	5.3	70,561.2	4.0	8. Iron and steel
9. เครื่องบิน และ อุปกรณ์การบิน	29,925.2	1.6	51,987.3	2.7	47,813.6	2.7	9. Aircrafts and instruments
10. เครื่องมือเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์การแพทย์	47,850.4	2.6	51,646.0	2.7	46,759.1	2.6	10. Scientific and medical instruments
11. สินค้าอื่น ๆ	725,226.8	39.6	686,098.6	35.5	608,992.3	34.4	11. Others

แหล่งนำเข้าสำคัญ

GM 406

ในปี 2541 ประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นมากเป็นอันดับหนึ่ง ติดตามด้วยสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ไต้หวัน มาเลเซีย เยอรมนี จีน เกาหลีใต้ โอมาน ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ฝรั่งเศส ฮังการี สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์ นอกจากนี้ยังมีสินค้านำเข้าจากกลุ่มประเทศอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 15 และจากสหภาพยุโรป ร้อยละ 12.5

แหล่งนำเข้าสำคัญของไทย ปี 2540-2541

THAILAND'S IMPORTS FROM MAJOR SUPPLIERS 1997-1998

มูลค่า : ล้านบาท

Value : Million Baht

2540 (1997)				2541 (1998)			
ประเทศ	มูลค่า Value	ร้อยละ %	Country	ประเทศ	มูลค่า Value	ร้อยละ %	Country
นำเข้ารวมทั้งสิ้น	1,924,236.1	100.00	Total Imports	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	774,066.4	100.0	Total Imports
1. ญี่ปุ่น	492,079.8	25.6	1. JAPAN	1. ญี่ปุ่น	420,297.2	23.7	1. JAPAN
2. สหรัฐอเมริกา	267,301.9	13.9	2. U.S.A.	2. สหรัฐอเมริกา	249,745.2	14.1	2. U.S.A.
3. สิงคโปร์	96,916.5	5.0	3. SINGAPORE	3. สิงคโปร์	98,780.7	5.6	3. SINGAPORE
4. มาเลเซีย	91,580.8	4.8	4. MALAYSIA	4. ไต้หวัน	92,276.5	5.2	4. TAIWAN
5. เยอรมนี	91,069.1	4.7	5. GERMANY	5. มาเลเซีย	90,297.0	5.1	5. MALAYSIA
6. ไต้หวัน	88,127.2	4.6	6. TAIWAN	6. เยอรมนี	76,168.1	4.3	6. GERMANY
7. จีน	69,467.2	3.6	7. CHINA	7. จีน	74,806.5	4.2	7. CHINA
8. เกาหลีใต้	68,717.8	3.6	8. S.KOREA	8. เกาหลีใต้	61,919.7	3.5	8. S.KOREA
9. โอมาน	43,373.6	2.3	9. OMAN	9. โอมาน	45,594.8	2.6	9. OMAN
10. สหราชอาณาจักร	39,678.3	2.1	10. UNITED KINGDOM	10. ออสเตรเลีย	36,848.7	2.1	10. AUSTRALIA
11. ออสเตรเลีย	39,354.0	2.0	11. AUSTRALIA	11. อินโดนีเซีย	36,443.6	2.1	11. INDONESIA
12. อินโดนีเซีย	27,248.8	1.4	12. INDONESIA	12. ฝรั่งเศส	34,333.0	1.9	12. FRANCE
13. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	26,318.1	1.4	13. U.ARAB EMIRATES	13. ฮองกง	31,612.5	1.8	13. HONG KONG
14. ซาอุดีอาระเบีย	26,086.0	1.4	14. SAUDI ARABIA	14. สหราชอาณาจักร	29,634.9	1.7	14. UNITED KINGDOM
15. ฝรั่งเศส	25,938.2	1.3	15. FRANCE	15. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	29,584.0	1.7	15. U.ARAB EMIRATES
สหภาพยุโรป	268,472.3	14.0	EU	สหภาพยุโรป	221,783.8	12.5	EU
อาเซียน	245,424.8	12.8	ASEAN	อาเซียน	265,566.0	15.0	ASEAN

4. วิธีการแก้ไขดุลการค้าเสียเปรียบ สาเหตุของดุลการค้าเสียเปรียบเกิดจากการสั่งสินค้าเข้าประเทศมากกว่าการส่งออกไปขายยังต่างประเทศ ฉะนั้น วิธีการแก้ไขดุลการค้าเสียเปรียบขั้นพื้นฐานที่ได้ปฏิบัติอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน คือ เพิ่มปริมาณและมูลค่าการส่งออกให้มากที่สุด และในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามลดปริมาณและมูลค่าการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศให้น้อยลง ซึ่งข้อปฏิบัติทั้งสองประการนี้มีวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. วิธีการเพิ่มปริมาณและมูลค่าของสินค้าออก กระทำได้โดย

1. ส่งเสริมผลิตผลซึ่งกำลังเป็นที่นิยมและอยู่ในความต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ข้าว ยางพารา อาหารทะเลกระป๋อง สับปะรดกระป๋อง แผงวงจรไฟฟ้า อัญมณีและเครื่องประดับ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เป็นต้น

2. ปรับปรุงคุณภาพของสินค้าที่เป็นสินค้าออกอยู่แล้วให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มปริมาณการจำหน่ายให้มากขึ้น จะได้ช่วยลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงสามารถขายแข่งขันกับตลาดต่างประเทศได้ เช่น ผลิตภัณฑ์สิ่งทอต่าง ๆ รองเท้า กระเป๋า ฯลฯ

3. ขยายตลาดในต่างประเทศและเผยแพร่สินค้าไทยให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยการโฆษณาด้วยวิธีการนำสินค้าของไทยไปแสดงตามงานแสดงสินค้าระดับประเทศ เช่น งาน Expo, Trade Fair, World Fair ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งชักชวนให้พ่อค้าชาวต่างประเทศเข้ามาชมสินค้าที่ผลิตภายในประเทศไทย โดยการจัดงานแสดงสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย

4. ส่งเสริมและควบคุมการส่งออก การส่งเสริมการส่งสินค้าออก ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ส่งออกในด้านการให้เครดิต รวมทั้งการลดภาษีอากรขาออกให้แก่ผู้ส่งออกด้วย ส่วนการควบคุมการส่งออกนั้น ได้แก่ การจัดระบบการส่งออกให้เหมาะสม เพื่อป้องกันผู้ส่งออกมิให้ขายตัดราคาตัวเอง นอกจากนี้ ยังมีการออกกฎระเบียบในการลงโทษผู้ส่งออกที่ทำให้สินค้าไทยต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง เพราะการปลอมปนหรือส่งสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่ได้ตกลงกันตามสัญญาไปยังต่างประเทศอีกด้วย

5. ส่งเสริมการลงทุนในสินค้าประเภทอุตสาหกรรม รัฐบาลได้ใช้มาตรการหลายประการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศให้สามารถส่งผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายต่างประเทศได้ โดยเฉพาะการเร่งรัดการคืนภาษีอากรบางประเภทที่แฝงอยู่ในต้นทุนการผลิตให้กับผู้ส่งออก ซึ่งจะช่วยในการลดต้นทุนและราคาขายของสินค้าที่อุตสาหกรรมในตลาดต่างประเทศลงได้

ข. วิธีการลดปริมาณการนำเข้าสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยและสินค้าอื่น ๆ ให้น้อยลง อาจกระทำได้โดย

1. เพิ่มภาษีอากรขาเข้าสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทฟุ่มเฟือย เช่น เครื่องสำอาง รถยนต์บางชนิดที่มีราคาแพงมาก ๆ

2. ส่งเสริมอุตสาหกรรมสินค้าประเภททดแทนการนำเข้า เช่น เครื่องไฟฟ้า เครื่องสำอาง เครื่องจักรบางชนิดที่สามารถผลิตเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่สามารถใช้วัตถุดิบภายในประเทศ
3. ควบคุมการนำเข้าสินค้าบางประเภท ที่จะเข้ามาแข่งขันกับสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ
4. ให้ความคุ้มครองแก่อุตสาหกรรมที่เพิ่งเริ่มดำเนินกิจการ (Infant Industries) โดยสนับสนุนในด้านการลงทุน ยกเว้นภาษีขาเข้าสินค้าประเภททุน เช่น เครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตช่วยเหลือในด้านการตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ
5. ป้องกันการรั่วไหลของเงินตราต่างประเทศ โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บเงินมัดจำในการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Marginal Deposit) ในอัตราสูงกว่าปกติ ซึ่งโดยปกติจะเรียกเก็บเงินมัดจำประเภทนี้เพียงร้อยละ 10 ของราคาสินค้าที่ส่งเข้ามา
6. ควบคุมระบบการซื้อขายผ่อนส่งสำหรับสินค้าบางประเภทที่เห็นว่าไม่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภค เช่น รถยนต์ เครื่องบันทึกภาพโทรทัศน์ (Vedio Tape)
7. ส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำชิ้นส่วนของสินค้าประเภททุนบางประเภทเข้ามาประกอบในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศแล้ว ยังจะทำให้มีการส่งสินค้าประเภททุนเข้ามาย่อลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยลดปัญหาการว่างงานไปได้บ้างเป็นการเพิ่มรายได้ประชาชาติ มีมาตรฐานการครองชีพดีขึ้น และช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในที่สุด

ธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2540

IMF กับประเทศไทย

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF)

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) คือ องค์กรที่รัฐบาลของกลุ่มประเทศพันธมิตรได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศ อันจะเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของการค้าโลก และเป็นพื้นฐานสำคัญในการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1920 และความเสียหายอันเกิดจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การค้าระหว่างประเทศอยู่ในภาวะชะงักงัน ประเทศต่าง ๆ พยายามรักษาฐานะเศรษฐกิจของตนไว้ด้วยการใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น แข่งขันลดค่าเงินและตั้งข้อกีดกันการนำเข้าและการชำระหนี้ พร้อมกับก่อตั้ง IMF ได้มีการก่อตั้งธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development : IBRD หรือ World Bank) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในระยะหลังสงคราม และเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว ทั้งสององค์กรนี้ถือกำเนิดขึ้นมาจากการประชุมที่เมือง Bretton Woods มลรัฐนิวแฮมป์เชียร์ จึงเรียกว่า Bretton Woods Institutions

IMF เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อปี 2489 มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี มีฐานะเป็นทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ

วัตถุประสงค์และหน้าที่ของ IMF

วัตถุประสงค์หลักของ IMF คือ

(1) ดูแลให้สมาชิกมีระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่มั่นคง และจัดระเบียบระบบการชำระเงินระหว่างประเทศสมาชิก โดยหลีกเลี่ยงการใช้ข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับการปริวรรตเงินตราหรือการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

(2) ดูแลให้การชำระระหว่างประเทศขยายตัวอย่างสมดุล เพื่อส่งเสริมการจ้างงาน รายได้ และประสิทธิภาพการผลิต

(3) ให้ความสนับสนุนด้านการเงินแก่ประเทศสมาชิก เพื่อปรับฐานะดุลการชำระเงินให้ดีขึ้น โดยไม่ต้องใช้มาตรการต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้นและประเทศสมาชิกอื่น ๆ โดยส่วนรวม

(4) ลดความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของสมาชิก

ทั้งนี้ โดยการวางวิธีปฏิบัติ (code of conduct) เกี่ยวกับนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน และการควบคุมการปริวรรตเงินตรา รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและด้านวิชาการ เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ตลอดจนการทำหน้าที่เป็นเวทีปรึกษาหารือ และร่วมดำเนินการเกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศ

แหล่งที่มาของเงินทุน

เงินทุน หรือที่ IMF ใช้คำว่า ทรัพยากร (resources) ได้มาจากการชำระเงินค่าโควตาของประเทศสมาชิกเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังได้จากการกู้ยืมจากรัฐบาลของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม 11 ประเทศ (G-10) ภายใต้ข้อตกลงเงินกู้ระหว่างกันที่เรียกว่า General Arrangements to Borrow (GAB) รวมทั้งการกู้เงินจากรัฐบาลหรือองค์กรทางการเงินของประเทศสมาชิกเพื่อโครงการเงินกู้เฉพาะการ (specific programs) ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก

นโยบายหลักและวิธีการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก

ความช่วยเหลือทางการเงิน

IMF ได้เตรียมทรัพยากรไว้ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกภายใต้โครงการเงินกู้ (facility) หลายชนิดตามลักษณะปัญหาดุลการชำระเงินแต่ละกรณี เช่น การถอนเงินช่วงสำรอง (Reserve Tranche) เงินกู้เพื่อชดเชยการสมทบมูลภัณฑ์กันชนเงินกู้เพื่อชดเชยรายได้จากการส่งออกตกต่ำ และปัญหาจากวิกฤตการณ์ภายนอกประเทศเงินกู้ Stand-by และเงินกู้ Extended Fund Facility (EFF) อนึ่ง การใช้ทรัพยากรของ IMF นั้นไม่เหมือนการกู้เงินเสียทีเดียว กล่าวคือ เมื่อสมาชิกได้รับเงินตราต่างประเทศจาก IMF สมาชิกนั้นต้องจ่ายเงินตราท้องถิ่นของตนให้แก่ IMF ในจำนวนที่เท่ากัน หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้ขอใช้ทรัพยากรนั้นต้องซื้อเงินตราต่างประเทศด้วยเงินตราของตน ดังนั้น IMF จึงเรียกการทำธุรกรรมดังกล่าวว่า การซื้อ (purchase) และเมื่อถึงเวลาชำระคืนเงินตราต่างประเทศสมาชิกจะได้รับเงินตราท้องถิ่นของตนคืนมาเป็นจำนวนเทียบเท่ากัน IMF จึงเรียกธุรกรรมชำระคืนว่าการซื้อคืน (repurchase)

หลักสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. สมาชิกต้องมีปัญหาดุลการชำระเงิน
2. การใช้ทรัพยากรต้องเป็นการชั่วคราว

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ IMF

ประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิก IMF เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2492 เป็นสมาชิกลำดับที่ 44 โดยมีโควตาปัจจุบันเท่ากับ 573.9 ล้าน SDR คะแนนเสียง 5,989 คะแนน หรือเทียบเท่ากับร้อยละ 0.40 ของคะแนนเสียงทั้งสิ้น

ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์รวม 12 ประเทศ ได้แก่ บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย เนปาล สิงคโปร์ ไทย ตองกา เวียดนาม และกัมพูชา สมาชิกกลุ่มได้เลือกตั้งกรรมการบริหารของกลุ่มฯเข้าไปบริหารงานในคณะกรรมการบริหาร IMF ทางด้านสภาผู้ว่าการนั้น ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยมีฐานะเป็นผู้ว่าการของไทยใน IMF โดยตำแหน่ง และมีรองผู้ว่าการเป็นผู้ว่าการสำรองของไทยโดยตำแหน่ง

นับตั้งแต่เป็นสมาชิก IMF ประเทศไทยเคยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจาก IMF ตามโครงการเงินกู้ Stand-by 3 ครั้งด้วยกัน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,621 ล้าน SDR ในช่วงที่ไทยประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลังวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 และล่าสุดเมื่อสิงหาคม 2540 ไทยได้รับความช่วยเหลือจาก IMF เพื่อใช้แก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงินเป็นวงเงินทั้งสิ้น 2,900 ล้าน SDR

ความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจาก IMF

ปัญหาเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยเคยขยายตัวเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 8 ติดต่อกันนานถึงเกือบ 10 ปี แต่ก็ได้สร้างสมปัญหาหลายประการ อาทิ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและหนี้ต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นปัญหาอสังหาริมทรัพย์ล้นตลาด ปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงิน และภาวะการส่งออกตกต่ำในปี 2539 ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดหลักทรัพย์ในปี 2540 ปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่สะสมกันมานานทวีความรุนแรงขึ้น นักลงทุนต่างประเทศเริ่มขาดความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทย ส่งผลให้เกิดภาวะการไหลออกของเงินทุนต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบเศรษฐกิจขาดสภาพคล่องและชะลอตัวอย่างรุนแรง ภาวะดังกล่าวมีสาเหตุจากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

ปัญหาสถาบันการเงิน ในช่วงปี 2530-2537 ซึ่งเป็นธรรกกรมในตลาดอสังหาริมทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เติบโตอย่างรวดเร็ว มีผลให้ราคาอสังหาริมทรัพย์และหลักทรัพย์สูงขึ้นมาก เกิดการเก็งกำไรอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในภาคอสังหาริมทรัพย์มีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยอาคารพาณิชย์ อาคารชุด และศูนย์การค้ามากมายเกินกำลังซื้อที่แท้จริง ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อเศรษฐกิจชะลอตัวอำนาจซื้อของประชาชนลดลง และต่างประเทศชะลอการลงทุนทำให้มีอสังหาริมทรัพย์ส่วนเกินเหลืออยู่มากก่อให้เกิดปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพมากขึ้นในสถาบันการเงิน โดยเฉพาะบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เพราะสถาบันการเงินเหล่านี้ได้ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจนี้ในปริมาณที่มากเกินไปเกินความพอดี ทั้ง ๆ ที่ทางการได้ขอให้ระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในลักษณะการเก็งกำไร ปัญหาคุณภาพสินทรัพย์นี้กระทบต่อผลการดำเนินงานของสถาบันการเงิน เป็นเหตุให้ผู้ฝากเงินรวมทั้งเจ้าหน้าที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขาดความเชื่อมั่น นอกจากนี้ ราคาที่ดินที่สูงขึ้นมากมีผลกระทบต่อการลงทุนด้วย ทั้งด้านต้นทุน การดำเนินโครงการ และแรงจูงใจในการลงทุนจากต่างประเทศ

ปัญหาหนี้ระยะสั้น การเปิดเสรีด้านการบริวรรตเงินตรา ซึ่งเริ่มในปี 2533 และการอนุญาตให้กิจการวิเทศธนกิจเปิดดำเนินการในประเทศได้ตั้งแต่ปี 2536 แม้จะมีผลดีในแง่ที่ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนสะดวกและง่ายขึ้นก็ตาม แต่เงินทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามามากเพื่อแสวงหาประโยชน์จากที่ทางการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงเพื่อลดความอ่อนแอของเศรษฐกิจ โดยไม่มีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน มีผลให้สภาพคล่องทางการเงินสูง นอกจากนี้ เงินทุนที่นำเข้ามามากโดยกิจการวิเทศธนกิจในขณะนั้น เป็นเงินทุนระยะสั้นถึงร้อยละ 80 จึงไหลเข้าออกได้ง่าย และนโยบายของทางการในช่วงนั้นมีเป้าหมายให้ใบอนุญาตประกอบกิจการวิเทศธนกิจแก่ธนาคารสามารถขยายธุรกรรมได้มาก การปล่อยสินเชื่อของกิจการวิเทศธนกิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภท out-in จึงขยายตัวสูง ขณะที่ประชาชนไม่มีวินัยในการใช้จ่ายเกิดภาวะการใช้จ่ายเกินตัวทั้งในด้านการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคและลงทุนในกิจการที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการผลิต โดยเฉพาะในอสังหาริมทรัพย์ นำไปสู่การขาดเสถียรภาพด้านต่างประเทศ โดยดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี 2538-2539 ขาดดุลสูงถึงประมาณร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ มีผลให้หนี้ต่างประเทศสูงชันเกินกว่า 2 เท่าตัวภายในระยะเวลา 5 ปี จาก 6.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อปี 2535 เป็น 14.6 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อปี 2539 โดยเป็นหนี้ของภาคเอกชนถึงร้อยละ 80 และในจำนวนนี้ ครึ่งหนึ่งเป็นหนี้ระยะสั้นซึ่งมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจรวมทั้งเคลื่อนย้ายได้ง่าย รวดเร็ว และในจำนวนมากความไม่เชื่อมั่นในเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองนี้ทำให้เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิในช่วงครึ่งแรกของปีนี้ขาดดุลถึง 41.6 พันล้านบาท เทียบกับระยะเดียวกันปีก่อนที่เกินดุล 306.1 พันล้านบาท เมื่อรวมกับการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้ดุลการชำระเงินในครึ่งแรกของปีนี้ขาดดุลเป็นครั้งแรกในรอบ 14 ปี ในจำนวนสูงถึง 155 พันล้านบาท มีผลให้เงินสำรองระหว่างประเทศลดตามไปด้วย ซึ่งเป็นการซ้ำเติมสถานการณ์เศรษฐกิจให้เลวร้ายยิ่งขึ้น

การส่งออกชะลอตัว เนื่องจากการส่งออกของไทยในปี 2539 ประสบภาวะถดถอยโดยลดลงร้อยละ 0.2 หลังจากที่ขยายตัวได้ดีติดต่อกันนานถึง 12 ปี ภาวะดังกล่าวเกิดจากการชะลอตัวของความต้องการของประเทศคู่ค้าเป็นสำคัญ และส่วนหนึ่งเป็นผลจากการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูง อีกส่วนหนึ่งเกิดจากค่าเงินบาทแข็งขึ้นตามค่าเงินดอลลาร์ สรอ. และอัตราเงินเฟ้อของไทยสูงกว่าของประเทศคู่ค้าด้วย นอกจากนี้ หลายประเทศดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรงซึ่งมีทั้งในรูปการเข้มงวดมาตรฐานสินค้า มาตรฐานสิ่งแวดล้อม รวมทั้งภาษีต่อต้านการอุดหนุนและตอบโต้การทุ่มตลาด การส่งออกที่ซบเซาในปี 2539 และต่อเนื่องมาในครึ่งแรกของปี 2540 เป็นผลให้เศรษฐกิจชะลอตัวลงมากกว่าที่คาด และดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงขาดดุลสูง

การเก็งกำไรค่าเงินบาท ค่าเงินบาทที่แข็งขึ้นตามค่าดอลลาร์ สรอ. ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจอ่อนแอลง และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงอยู่ในระดับสูง ทำให้นักลงทุนคาดว่าค่าเงินบาทจะไม่สามารถยืนอยู่ในระดับนั้นได้จึงเกิดการเก็งกำไรขึ้นตลอดช่วงครึ่งแรกของปีนี้ โดยได้เริ่มขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2540 เมื่อมีข่าวลือการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน สัญญาณของการโจมตีค่าเงินบาทสามารถเห็นได้ชัดจากอัตราแลกเปลี่ยนที่เคลื่อนไหวอย่างรุนแรง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เข้าแทรกแซงเพื่อควบคุมให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวอยู่ในช่วงที่เหมาะสมและรักษาความมั่นใจของนักลงทุน แต่วิกฤตการณ์ความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจมิได้ผ่อนคลายลง โดยมีการเก็งกำไรค่าเงินของกองทุนขนาดใหญ่อย่างต่อเนื่อง จนทางการสูญเสียเงินทุนสำรองระหว่างประเทศในการปกป้องค่าเงินบาทไปเป็นจำนวนมาก จึงต้องประกาศเปลี่ยนนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตรึงเงินเป็นระบบลอยตัว ภายใต้การจัดการ (Managed Float) ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540

ความไม่เชื่อมั่นต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดิน เศรษฐกิจที่ชะงักลงมากมีผลต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลมาก โดยในช่วง 10 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2540 รัฐบาลจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.0 ขณะที่รายจ่ายของรัฐบาลยังเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 23.6 มีผลให้รัฐบาลขาดดุลงบประมาณ 30.7 พันล้านบาท นับเป็นการขาดดุลครั้งแรกในรอบ 10 ปี ส่งผลให้เงินคงคลังลดลงเหลือ 277.5 พันล้านบาท เทียบกับ 382.2 พันล้านบาท เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2539 การขาดดุลการคลังนี้ยิ่งทำให้ความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของเศรษฐกิจไทยลดน้อยลงไปอีกถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้แสดงจุดยืนในการรักษาวินัยการคลังโดยการตัดงบประมาณรายจ่ายรัฐบาลลง 59 พันล้านบาท และตัดงบลงทุนของรัฐวิสาหกิจอีก 47.5 พันล้านบาท แล้วก็ตาม

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยภายใต้โครงการของ IMF

หลังจากที่ทางการได้ตัดสินใจเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นแบบลอยตัวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 แล้ว ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อค่าเงินของภูมิภาคในวงกว้างโดยส่วนหนึ่งเป็นผลทางด้านจิตวิทยา ท้ายที่สุดเพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาโดยเร็ว รัฐบาลจึงได้เจรจาขอความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจาก IMF และได้จัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบเบ็ดเสร็จร่วมกับ IMF ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือแสดงเจตจำนงขอกู้เงิน หลังจากการเจรจาประมาณ 2 สัปดาห์ คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมลงนามในหนังสือแสดงเจตจำนงขอกู้เงินเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2540 และคณะกรรมการบริหาร IMF ได้อนุมัติวงเงินให้กู้แก่ประเทศไทยรวม 2.9 พันล้าน SDR หรือเทียบเท่าประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2540 โดยเป็นโครงการเงินกู้แบบ Stand-by Arrangement ที่มีระยะเวลาเบิกถอน 34 เดือน จนถึงปี 2543

พร้อมกันนั้น องค์การระหว่างประเทศและธนาคารกลางประเทศในภูมิภาคเอเชียยังได้ให้ความช่วยเหลือร่วมกับ IMF ด้วย ได้แก่ ธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชีย ได้ให้กู้แก่ประเทศไทยจำนวน 1.5 และ 1.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ตามลำดับธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวน 4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ธนาคารกลาง ออสเตรเลีย จีน ฮังการี มาเลเซีย และสิงคโปร์แห่งละ 1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ธนาคารกลางอินโดนีเซีย สาธารณรัฐเกาหลี และบรูไน แห่งละ 500 ล้านดอลลาร์ สรอ. รวม 13.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ทั้งนี้ เมื่อรวมวงเงินที่ได้รับอนุมัติจาก IMF แล้วประเทศไทยจะได้รับความช่วยเหลือทางการเงินทั้งสิ้น 17.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ณ สิ้นสุดวันที่ 6 มกราคม 2541 ได้มีการเบิกถอนเงินกู้แล้ว 2 งวด เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8.7 พันล้านดอลลาร์ สรอ.

นอกจากนั้น ประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ในกลุ่ม G-10 และบางประเทศในทวีปเอเชีย และยุโรปได้ให้การสนับสนุนโครงการเงินกู้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยดังกล่าว โดยจะให้วงเงินกู้ระยะสั้นแก่ประเทศไทยในลักษณะ Bridging Facility ผ่านธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements--BIS) เพื่อใช้ในกรณีจำเป็น

ในการขออนุมัติเงินกู้จาก IMF นั้น ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามเป้าหมายเศรษฐกิจมหภาค และการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งจะต้องมีการทบทวนเป้าหมายการดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยในช่วงปีแรกจะมีการทบทวนการปฏิบัติตามพันธกรณีทั้งหมด 3 ครั้งด้วยกัน การทบทวนครั้งแรกจะระหว่างวันที่ 3-7 พฤศจิกายน 2540 นั้น ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีและควบคุมเป้าหมายนโยบายการเงินการคลังกับต่างประเทศได้ตามเกณฑ์สำหรับเดือนกันยายน 2540

เป้าหมายเศรษฐกิจมหภาค

ข้อมูลสำคัญ	2540	2541
การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Δ %)	0.6	0.1
อัตราเงินเฟ้อ (เฉลี่ยทั้งปี)	6.0	10.0
ดุลบัญชีเดินสะพัด (% ของ GDP)	-3.9	-1.8
- การส่งออก (Δ %)	3.2	7.9
- การนำเข้า (Δ %)	-9.3	0.2
เงินสำรองระหว่างประเทศ (พันล้านดอลลาร์ สรอ.)	23.0	24.8
จำนวนเดือนของมูลค่านำเข้า หนี้ต่างประเทศ (%ของ GDP)	4.3	4.6
	58.6	76.4

เงื่อนไขการดำเนินนโยบายตามข้อตกลง

ด้านการคลัง ทางกรมจะรักษาการเกินดุลฐานะการคลังที่ระดับร้อยละ 1 ของ GDP ในปี 2540/41 ถึงแม้การจัดเก็บรายได้มีแนวโน้มต่ำกว่าประมาณการเดิมมากตามภาวะการชะลอตัวของเศรษฐกิจ แต่รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเพิ่มเติมหลายด้าน รวมทั้งการตัดลดวงเงินงบประมาณลงสองรอบรวม 123 พันล้านบาท และตัดวงเงินรายจ่ายเหลืออีก 12 พันล้านบาท การขึ้นภาษีนำเข้ารถยนต์และสินค้าฟุ่มเฟือยและค่าธรรมเนียมนำเข้าเป็นการชั่วคราว นอกจากนี้ได้มีการทบทวนโครงการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ และได้ตัดรายจ่ายลงทุนที่มีความสำคัญในระดับต่ำลงเพื่อรักษาฐานะการเงินของภาครัฐวิสาหกิจให้สมดุล ตลอดจนปรับปรุงอัตราค่าบริการของรัฐวิสาหกิจให้สะท้อนต้นทุนที่สูงขึ้นจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาทด้วย ยกเว้นค่าโดยสารรถประจำทางและรถไฟธรรมดา รวมทั้งยังกำหนดให้ค่าแรงขั้นต่ำสำหรับปี 2541 เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2-3 เท่านั้น

ด้านการเงินและอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายการเงินยังคงเข้มงวดต่อไป อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราเงินเฟ้อเป็นสำคัญ โดยจะรักษาอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นให้อยู่ในระดับที่สูงจนกว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะกลับสู่เสถียรภาพ นอกจากนี้ ทางกรมจะแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวอย่างมีเสถียรภาพเท่านั้น พร้อมกันนี้จะต้องเร่งแก้ปัญหาสถาบันการเงินและเข้มงวดการดำเนินมาตรการการคลังไปพร้อมกันด้วย เพื่อให้อัตราดอกเบี้ยสามารถปรับลดลงได้ในระยะต่อไป นอกจากนี้จะต้องรักษาการขยายตัวของฐานเงินและการให้สินเชื่อของธนาคารแห่งประเทศไทยไว้ในระดับที่เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อสินทรัพย์ทางการเงินของไทย

ด้านต่างประเทศ ทางกรมจะรักษาเงินสำรองระหว่างประเทศไว้ในระดับที่ไม่ต่ำกว่า 23 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ณ สิ้นปี 2540 หรือเทียบเท่าการนำเข้าประมาณ 4 เดือน และเพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศและหนี้ต่างประเทศ ตามสถานการณ์ความไม่แน่นอนด้านเงินทุนต่างประเทศภาคเอกชนได้ดีขึ้น ได้มีการกำหนดเขตแดนการกีดกันต่างประเทศประเภทที่ไม่มีเงื่อนไขผ่อนปรน (Nonconcessional) ของทางการไว้ 9,000 ล้านดอลลาร์ สรอ.

ด้านการปฏิรูปโครงสร้างภาคการเงิน ได้มีการกำหนดเงื่อนไขวิธีปฏิบัติที่เข้มงวด อาทิ การแยกสถาบันการเงินที่อ่อนแอออกจากระบบ การประกาศไม่โอ้อุ้มลูกหนี้ภาคเอกชน การกำหนดให้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่สูงสุดของระบบ การกำหนดเขตแดนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในระบบการเงินไม่ให้เกินร้อยละ 3 ของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 5 แห่งเพิ่มสัดส่วนการ

เก็บเงินสมทบกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ เพื่อรองรับสินทรัพย์ที่อาจเสื่อมคุณภาพลง และอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติถือหุ้นได้เกินร้อยละ 50 พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง และยกระดับการกำกับดูแลสถาบันการเงินของไทยให้ได้มาตรฐานสากลภายในปี 2543 โดยเพิ่มความเข้มงวดในการจัดชั้นสินเชื่อกำหนดเงื่อนไขเวลาที่ชัดเจนในการเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน ปรับปรุงระบบบัญชีและมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูล ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมายที่จำเป็นให้มีความทันสมัย อาทิ พระราชบัญญัติล้มละลาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติเงินตรา ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องได้รับมอบหมายและมีอำนาจเพียงพอที่จะดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อฟื้นฟูภาคการเงิน กอปรกับการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทุกขั้นตอนจะต้องโปร่งใสและปราศจากการแทรกแซงใด ๆ (มาตรการฟื้นฟูภาคการเงินที่ได้ดำเนินการแล้ว ดังปรากฏในตารางที่ 1)

ทางด้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักเป้าหมายหนึ่งในการฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะปานกลาง ทางกรมได้ดำเนินการวางแผนงานเบื้องต้นเพื่อเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคสาธารณูปโภค พลังงาน การสื่อสาร และการขนส่ง โดยจะเร่งแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ได้แปรรูปเป็นบริษัทจำกัดก่อนเป็นอันดับแรก ได้แก่ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัทบางจากปิโตรเลียมจำกัด (มหาชน) ด้วยการลดสัดส่วนการถือหุ้นของรัฐบาลลง

ด้วยเหตุที่การดำเนินมาตรการปรับตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อทางด้านการจะเร่งดำเนินมาตรการรองรับโดยร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชียและธนาคารโลก สนับสนุนโครงการช่วยเหลือสังคมโดยเร็ว รวมทั้งขยายการให้บริการทางสังคมให้กว้างขวางขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลก

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินของ IMF แก่ประเทศสมาชิกในภูมิภาค

หลังจากไทยได้รับความช่วยเหลือจาก IMF ในรูปแบบของโครงการเงินกู้ Stand-by เพื่อใช้แก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงินแล้ว สถานการณ์ทางการเงินยังคงไม่ดีขึ้น และยังไม่สามารถฟื้นฟูความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาได้ สาเหตุหนึ่งคือ วิกฤตการณ์ค่าเงินในภูมิภาคที่กระทบประเทศอินโดนีเซียและเกาหลีอย่างรุนแรง จนทั้งสองประเทศต้องขอความช่วยเหลือจาก IMF เช่นกัน โดยอินโดนีเซียได้เข้าโครงการเงินกู้ของ IMF เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2540 และได้รับอนุมัติวงเงินกู้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 7.34 พันล้าน SDR หรือร้อยละ 490 ของโควตา ส่วนเกาหลีได้เข้าโครงการเมื่อ 4 ธันวาคม 2540 และได้รับอนุมัติวงเงินกู้จำนวน 15.5 พันล้าน SDR หรือร้อยละ 1,939 ของโควตา (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

เงื่อนไขการดำเนินนโยบายตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจภายใต้โครงการของ IMF ของ อินโดนีเซียและเกาหลีมีความคล้ายคลึงกับของไทย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 และ 4

บทสรุป

ตั้งแต่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิก IMF ไทยได้ให้ความร่วมมือกับ IMF มาโดยตลอด ทั้งในด้านการเพิ่มทรัพยากร และการส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำสำหรับประโยชน์ที่ไทยได้รับการ เป็นสมาชิคนั้น ในช่วงปกติ IMF ได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการฝึกอบรม ตลอดจนเป็นเวที ปรึกษาหารือ และในอดีตเมื่อไทยประสบปัญหา IMF ก็ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินรวม 3 ครั้งด้วยกัน โดยไทยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขด้วยดีทุกครั้ง และสามารถชำระคืนเงินกู้ได้ก่อนกำหนด ครั้งล่าสุดเมื่อไทยประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน ไทยได้เข้าโครงการเงินกู้ Stand-by เป็น ครั้งที่ 4 และได้รับอนุมัติวงเงินทั้งสิ้น 4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2540 ประโยชน์อีกด้านหนึ่งในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก IMF คือ ได้รับความร่วมมือจากประเทศสมาชิกด้วยกัน เห็นได้จากการที่ประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการเงินกู้ครั้งนี้ด้วย เพราะความน่าเชื่อถือของ IMF ซึ่งได้ชื่อว่ามี ความเข้มงวดในการดูแลตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูของประเทศลูกหนี้ ดังนั้น การอนุมัติโครงการเงินกู้ของ IMF จึงเป็นเสมือน seal of approval ที่ให้ความเชื่อมั่นแก่ประเทศ เจ้าหนี้และตลาดว่าผู้กู้จะสามารถชำระคืนหนี้ได้ ด้วยความช่วยเหลือทางการเงินและทางด้านวิชาการ จาก IMF ในครั้งนี้ คาดว่าไทยจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และพ้นวิกฤติได้ในที่สุด

ตารางที่ 1 : มาตรการฟื้นฟูภาคการเงินสำคัญ ๆ ที่ได้ดำเนินการแล้ว

	วันที่ดำเนินการ	
* กองทุนฟื้นฟูฯ ปรับอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราเงินฝากสูงสุดในระบบ	7	สิงหาคม 2540
* ประกาศไม่ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้สถาบันการเงิน	21	สิงหาคม 2540
* ประกาศเรียกเก็บเงินสมทบกองทุนฟื้นฟูฯ เป็นสัดส่วนของยอดเงินฝาก และหนี้สินที่รัฐบาลรับประกันทุกงวดครึ่งปี	22	สิงหาคม 2540
- 0.15% สำหรับเดือนธันวาคม 2540		
- 0.20% สำหรับเดือนมิถุนายน 2541 และธันวาคม 2541		
* ประกาศเพดานดอกเบี้ยเงินฝากทั้งระบบให้สูงกว่าดอกเบี้ยเฉลี่ย ธนาคารพาณิชย์ใหญ่ 5 ราย ไม่เกินร้อยละ 3 ต่อปี	23	กันยายน 2540
* ประกาศให้ต่างชาติถือหุ้นในสถาบันการเงินได้เต็มที่เป็นเวลา 10 ปี หลังจากนั้นจะไม่ถูกบังคับขายหุ้น	13	ตุลาคม 2540
* กำหนดวิธีการประเมินราคาสินทรัพย์และหลักเกณฑ์ขั้นตอน ในการโอนกิจการสถาบันการเงิน	13	ตุลาคม 2540
* ประกาศมาตรการแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินอย่างครบวงจร		
โดยออก พรก. 5 ฉบับ ได้แก่	14	ตุลาคม 2540
- พรก. องค์กรเพื่อการปฏิรูปสถาบันการเงิน	25	ตุลาคม 2540
- พรก. บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน		
- พรก. แก่ไซ พรบ. การธนาคารพาณิชย์		
- พรก. แก่ไซ พรบ. ประกอบธุรกิจเงินทุน		
- พรก. แก่ไซเพิ่มเติม พรบ. ธนาคารแห่งประเทศไทย		
* ออก พรก. แก่ไซประมวลกฎหมายรัชฎากร ให้สถาบันการเงินหักสำรอง		
เพื่อหนี้สูญเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้	22	ตุลาคม 2540
* ปรับปรุงนิยามการจัดชั้นสินทรัพย์ให้เข้มงวดขึ้น	14	พฤศจิกายน 2540
* สั่งระงับกิจการของบริษัทเงินทุน 56 แห่งอย่างถาวร	8	ธันวาคม 2540

ตารางที่ 2 : เปรียบเทียบโครงการเงินกู้ Stand-by ของไทย อินโดนีเซีย และเกาหลี

	ไทย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
โครงการ Stand-by			
- ระยะเวลาเบ็ดเสร็จ	34 เดือน	3 ปี	3 ปี
- วันที่ที่ได้รับ	20 สิงหาคม 2540	5 พฤศจิกายน 2540	4 ธันวาคม 2540
- ขนาดวงเงิน	2.9 พันล้าน SDR (ประมาณ 4 พันล้าน ดอลลาร์ สรอ.)	7.34 พันล้าน SDR (ประมาณ 10.14 พันล้านดอลลาร์ สรอ.)	15.5 พันล้าน SDR (ประมาณ 21 พันล้านดอลลาร์ สรอ.)
- ร้อยละของโควตา	505	490	1,939
แหล่งเงินกู้ (พันล้านดอลลาร์ สรอ.)			
		First line of defense	First line of defense
IMF	4.0	10.0	21.0
World Bank	1.5	4.5	10.0
ADB	1.2	3.5	4.0
		Second line of defense ¹	Second line of defense*
ธนาคารกลางประเทศต่าง ๆ	10.5	16.2	22.0
รวม	17.2	34.2	57.0

*ใช้เมื่อ first line of defense หมดแล้วหรือไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3 : เปรียบเทียบแผนฟื้นฟูของไทย อินโดนีเซีย และเกาหลี

เป้าหมายกรอบข้อตกลง	ไทย ^{3/}		อินโดนีเซีย ^{4/}		เกาหลี ^{5/}	
	2540	2541	2540	2541	2540	2541
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน						
ประเทศ (GDP)"	-0.6	0-1	5.0	0.0	5.9	1-2
- อัตราเงินเฟ้อ (ณ สิ้นปี) ^{1/}	10.0	6.0	10.0	20.0	6.6	6.6
- ดุลบัญชีเดินสะพัด ^{2/}	-3.9	-1.8	-2.7	-2.2	-2.0	0.8
- ดุลภาครัฐบาล ^{2/}	-1.5	1.0	0.8	-1.0	-0.5	-0.7

1/ % การเปลี่ยนแปลง (ณ สิ้นปี)

2/ % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

3/ จากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจทั่วภูมิภาค ได้มีการปรับเป้าหมายของปี 2540 และ 2541 หลังการทบทวนครั้งที่ 1 ดังนี้

- GDP ปรับจากเดิมร้อยละ 2.5 และ 3.5

- อัตราเงินเฟ้อ (ณ สิ้นปี) ปรับจากเดิมร้อยละ 9.5 และ 5.0

- ดุลบัญชีเดินสะพัดปรับจากเดิมร้อยละ -5.0 และ -3.0 ในปี 2540 และ 2541 ตามลำดับ

4/ ภายหลังการทบทวนครั้งที่ 1 ของอินโดนีเซีย ได้มีการปรับเป้าหมายของปี 2541 ดังนี้

- GDP ปรับจากร้อยละ 3.0

- อัตราเงินเฟ้อ (ณ สิ้นปี) ปรับจากร้อยละ 9.0

- ดุลภาครัฐบาลปรับจากการเกินดุลร้อยละ 1 ของ GDP

5/ จากการทบทวนครั้งที่ 1 ได้มีการปรับเป้าหมายของปี 2540 และปี 2541 ดังนี้

- GDP ปรับจากเดิมร้อยละ 6.0 และ 2.5

- อัตราเงินเฟ้อ (ณ สิ้นปี) ปรับจากร้อยละ 4.2 และ 5.2

- ดุลบัญชีเดินสะพัดปรับจากร้อยละ -13.8 และ -2.3 ในปี 2540 และปี 2541 ตามลำดับ

- ดุลภาครัฐบาลของปี 2541 ปรับจากการเกินดุลร้อยละ 0.2 ของ GDP

ตารางที่ 4 : เปรียบเทียบกรอบนโยบายตามข้อตกลงของไทย อินโดนีเซีย และเกาหลี

กรอบนโยบาย ตามข้อตกลง	ไทย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
การคลัง	ให้เกินดุลเงินสตร้อยละ 1 ของ GDP	ให้ขาดดุลเงินสตร้อยละ 1 ของ GDP	ให้ได้ดุลเงินสด หรือเกินดุล เล็กน้อย
การเงินและอัตราแลกเปลี่ยน	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินนโยบายการเงิน เข้มงวด - ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน แบบลอยตัว จำกัดการ แทรกแซงในตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินนโยบายการเงิน เข้มงวด - ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน แบบลอยตัว จำกัดการ แทรกแซงในตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินนโยบายการเงิน เข้มงวด - ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน แบบลอยตัว จำกัดการ แทรกแซงในตลาด
ต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาเงินสำรองระหว่าง ประเทศไม่ต่ำกว่าการ นำเข้า 4 เดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาเงินสำรองระหว่าง ประเทศไม่ต่ำกว่าการ นำเข้าประมาณ 5 เดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาเงินสำรองระหว่าง ประเทศสูงกว่าการ นำเข้า 2 เดือน
ภาคการเงิน	ทั้ง 3 ประเทศได้มีแผนฟื้นฟูสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้		
	<ul style="list-style-type: none"> - แยกสถาบันการเงินที่อ่อนแอออกจากระบบ - สถาบันการเงินที่ยังคงดำเนินการอยู่ต้องเสนอแผนการเพิ่มทุน - ปรับมาตรฐานการกำกับสถาบันการเงินให้ได้สากล - ปรับปรุงระบบบัญชีและมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูล - ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมายที่สำคัญให้มีความทันสมัย 		

รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย พฤศจิกายน 2540